

FORN VÄNNEN

JOURNAL OF
SWEDISH ANTIQUARIAN
RESEARCH

Svar till professor K. B. Wiklund

Tallgren, A. M

Fornvännen 1933(28), s. 184-186

http://kulturarvsdata.se/raa/fornvannen/html/1933_184

Ingår i: samla.raa.se

enberg¹ 1330 bis (vikt 0,65 gr.). Myntet är sålunda en Wendenpfennig av en typ, som ej sällan förekommer i våra myntfynd² och tillhör Dannenberg's "Zweite Sorte", som enligt honom äro efterbildningar efter Magdeburgermynt och präglade mellan 1000 och 1010.

2) Brakteat med L inom strålring; Antell³ fig. 133; Hildebrand⁴ fig. 592.

3—4) Brakteater med bokstaven O mellan två motvända kronor inom slät ring; Antell fig. 137; Hildebrand fig. 645. Dylika brakteater ingå i det större myntfyndet från Korsbetningen⁵, varigenom deras datering till Magnus Erikssons senare regeringsår torde kunna betraktas som fastslagen.

De sex mynten fördela sig sålunda med ett på 1000-talets början, ett omkr. 1200 och tre på 1300-talets senare hälft, varjämte ett från nyare tiden saknar intresse för stadens medeltida historia. Kölnermyntet utfyller i någon mån den lucka i fyndbeståndet, som föreligger mellan 1300-talsgruppen och 1000-talsgruppen, vilken senare trots de nya Magnus Erikssonsmynten alltjämt uppvisar det vida övervägande antalet myntfynd. Givetvis äro de nu tillkomna mynten för fåtaliga för att ge anledning till några vidare reflexioner, men ett noggrant insamlande och förtecknande av mynten ur Sigtunas jord skall säkerligen, då de stigit till ett större antal, kunna ge ytterligare bidrag till kännedomen om stadens utveckling.

Bengt Thordeman.

SVAR TILL PROFESSOR K. B. WIKLUND

Det är två skilda frågor professor Wiklund upptagit till behandling i sin beaktansvärda uppsats i sista häftet av *Fornvännen*, frågan om den nuvarande svenska bosättningens ålder i Finland samt frågan om de germanska länorden i de baltiskt-finska språken. Den förra frågan sammanhänger icke med den senare. Frågorna måste behandlas skilt för sig. Jag beklagar att nödgas medgiva att jag icke finner professor Wiklunds argumentering övertygande.

När det gäller frågan om den svenska befolkningens ålder på Finlands fastland, ha de *arkeologiska* vittnesbörden en avgörande betydelse. Den svenska kustbefolkningen i Finland härstammar först från historiska tidens början, och invandrarna ha slagit sig ned vid de obebodda kusterna, den dåtida inlandsbefolkningens forna nyttjemarkar. Bevisen för detta

¹ H. Dannenberg: Die deutschen Münzen der sächsischen und fränkischen Kaiserzeit, Berlin 1876 ff.

² Jfr Schnittger: Silverskatten från Stora Sojdeby (*Fornvännen* 1915), nr 1258—62.

³ T. G. Appelgren: Förteckning över Antellska myntsamlingens i Helsingfors svenska mynt, Helsingfors 1903.

⁴ Hildebrand: Sveriges medeltid I.

⁵ Bengt Thordeman: Myntfynden i Korsbetningens massgravar, *Fornvännen* 1932, sid. 23 ff, fynd I nr 82—131 och 171—183.

påstående böra anses vara bindande. Ingen arkeolog varken i Finland eller Sverige kan utpeka ett enda fynd från vikingatidens Finland utanför Åland med rent svensk karaktär. Antalet importerade svenska vikingatids fornsaker i Finland är stort — jag har påpekat detta i alla de arbeten professor Wiklund citerar —, men det är fråga om *import*, icke om kolonisation. Ingen grav, ännu mindre ett helt gravfält, uppvisar ens ett övervägande svenskt gravgods. Det är fråga om finländska och direkt finska saker. Man känner heller inga ättehögar från Egentliga Finland, men redan på Ålands fastland är deras antal stort, c:a 7,000. Åland hade en svensk befolkning, Finlands fastland icke. Alla våra arkeologer äro eniga i denna punkt, och mig veterligen äro alla skandinaviska arkeologer, som sett fornsaks materialet från vikingatidens Finland, utan undantag av samma åsikt. Mitt Uppsalaföredrag hade till ämne Finland i slutet av hednåtiden. Jag hade ingen anledning att vid detta tillfälle befatta mig utförligare med den fråga professor Wiklund intresserar sig för. Vid den muntliga diskussionen framhöll jag detta och kan knappast ha fallit yttrandet att det vore uteslutet att under "urnordisk" tid svensk befolkning funnits i Finland. Mitt inlägg rörde sig hela tiden om vikingatiden.

I frågan om lånorden — "urnordiska" eller "gotiska", upptagna i Finland eller söder om Finska viken — är jag som icke-filolog icke kompetent att yttra mig: tydligen äro några av de av mig valda orden oriktigt valda — men för så vitt det gäller kulturgrupper har en arkeolog yttranderätt. Om filologernas hittills gällande lånordskronologi är riktig och en stor del av de forngermanska lånorden således härstammar från romersk järnålder, måste de härstamma från "gotiska" stammar i Preussen. Jag skriver vanligen "gotiska" och icke gotiska, ty kanhända var det ifrågavarande språket i Ostpreussen vid denna tid urnordiskt; den frågan bör besvaras av filologerna. Jag framhårdar i påståendet att kulturinflytandet till Baltikum och i övervägande grad även till Finland under de fyra första seklen e. Kr. kommer från nordtyskt område och icke från Sverige. Äro de germanska lånorden yngre, från folkvandringstiden (400—700 e. Kr.), då kunna de arkeologiskt sett ha upptagits i Finland. Ifall de härstamma först från sagda relativt sena tid, böra även de *baltiska* lånorden i de Östersjöfinska språken vara yngre än filologerna antaga, d. v. s. icke från 1:a årtusendet f. Kr. utan från romersk järnålder, och i detta fall företräda balterna och icke germanerna det ostpreussiska elementet. Är den gamla lånordskronologin riktig, sprider sig det germanska kulturinflytandet — språket må kallas gotiskt eller urnordiskt — från Preussen norrut, icke från Sverige mot öster och sydost. Ty kulturinflytandet från sistnämnda håll och vid sistsagda tid är fullkomligt säkert.

I alla mina arbeten har jag påpekat det skandinaviska inflytandets styrka och dominerande roll i Finland under folkvandringstiden, men, märk väl, just under denna tid. Jag har t. o. m. varit böjd för att anse Österbottens dåvarande befolkning för mer eller mindre svensk, och det

skulle ej förundra mig om en svensk handelsort från tiden 600—800 skulle uppdragas i sydvästra Finland. Men även i detta fall vore det ej fråga om en svensk bosättning som genom vikingatiden fortlever i landet till våra dagar.

Det är mig motbjudande att beröra frågans politiska sida, emedan den för mig totalt saknar en sådan, och jag begriper ej *cui bono* professor Wiklund så starkt drar fram dessa synpunkter. Jag hatar all nationalism, och frågan är uteslutande vetenskaplig. Om diskussionen även framdeles får en dagspolitisk färg, kommer jag ej att fortsätta den.

A. M. Tallgren.

LITTERATUR OCH KRITIK

ARKEOLOGISKA STUDIER, tillägnade H. K. H. Kronprins Gustaf Adolf, utgivna av Svenska Fornminnesföreningen. Stockholm 1932.

Det är en för svensk arkeologi verkligt representativ volym som tillägnats H. K. H. Kronprinsen, "idkare och främjare av arkeologisk forskning", såsom dedikationen med full rätt är formulerad. Ej mindre än 30 vetenskapsmän äro representerade genom uppsatser, som behandla snart sagt alla områden inom samtida svensk arkeologi. Åt alla dessa skilda områden har H. K. H. Kronprinsen haft tid att ägna kraft och intresse, vilket möjliggjort den svenska forskningens insatser av internationell betydelse under de senaste decennierna.

Ett påfallande stort antal av uppsatserna behandla viktigt primärmaterial, vilket giver festskriften ett speciellt värde.

N. Niklasson lämnar ett bidrag till vår kännedom om bosättningen i Sverige under senglacial tid genom att publicera två nya fynd av flintartefakter, ett från Varberg och ett från Råö i Onsala sn. Efter den senare fyndplatsen kallar han denna nya kultur för Råö-kulturen, som han jämför med Aurignacien i Mellaneuropa. Materialet är ej särdeles utpräglat och vissa geologiska förhållanden göra att man innan nya fyndorter äro kända ej vågar anse N:s teser fastslagna.

O. Rydbeck redogör för undersökningar av två gånggrifter vid Barsebäck utanför Lund. Särskilt värdefulla äro de iakttagelser, som gjorts vid gånggriften vid Gillhög, den utan tvivel omsorgsfullaste utgrävning, som hittills företagits av en svensk megalitgrav. Flera sedan gammalt debatterade problem: städningen av grifterna vid upprepade gravläggningar, återkommande offer till de döda, megalitkeramikens bruk som gravurnor och som bruksvara, etc., beröras av författaren. När materialet från denna undersökning slutgiltigt publiceras, komma säkerligen åtskilliga av dessa problem att framstå i ny belysning. Utmärkta bilder giva ett gott intryck av hur imponerande detta väldiga gravmonument är.